

Liberal
Ελεύθερη ενημέρωση

Τι σημαίνει «σοσιαλισμός» και γιατί αυτό έχει σημασία

09/08/2022 • 08:46

THINK TANKS

Γράφει ο Kristian Niemietz

Τι είναι ο σοσιαλισμός; Αν ανατρέξουμε στα λεξικά, φαίνεται σαν ένα πολύ απλό και ξεκάθαρο θέμα.

Το [Merriam-Webster](#) ορίζει τον σοσιαλισμό ως «οποιαδήποτε από τις διάφορες οικονομικές και πολιτικές θεωρίες που υποστηρίζουν τη

συλλογική ή κρατική ιδιοκτησία και διαχείριση των μέσων παραγωγής και διανομής αγαθών», ή πιο συνοπτικά, ως «ένα σύστημα ή μία κατάσταση της κοινωνίας όπου τα μέσα παραγωγής ανήκουν στο κράτος και ελέγχονται από αυτό».

Η [Encyclopaedia Britannica](#) τον ορίζει ως ένα «κοινωνικό και οικονομικό δόγμα που ζητά τη δημόσια αντί της ιδιωτικής ιδιοκτησίας ή έλεγχο της ιδιοκτησίας και των φυσικών πόρων. [...] Σύμφωνα με τους σοσιαλιστές, η πραγματική ελευθερία και η πραγματική ισότητα απαιτούν τον κοινωνικό έλεγχο των πόρων που παρέχουν τη βάση για την ευημερία σε κάθε κοινωνία. Ο Καρλ Μαρξ και ο Φρίντριχ Ένγκελς αναπτύσσουν αυτό το επιχείρημα στο Μανιφέστο του Κομμουνιστικού Κόμματος (1848)».

Η [Investopedia](#) λέει ότι ο σοσιαλισμός είναι ένα «οικονομικό και πολιτικό σύστημα που βασίζεται στη συλλογική, την κοινή ή τη δημόσια ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής. [...] Σε ένα καθαρά σοσιαλιστικό σύστημα, όλες οι αποφάσεις παραγωγής και διανομής λαμβάνονται από τη συλλογικότητα, κατευθυνόμενη από έναν κεντρικό σχεδιαστή ή κυβερνητικό όργανο».

Και σύμφωνα με το αγγλικό λεξικό της Google, που παρέχεται από την Oxford Languages, ο σοσιαλισμός είναι «μια πολιτική και οικονομική θεωρία κοινωνικής οργάνωσης που υποστηρίζει ότι τα μέσα παραγωγής, διανομής και συναλλαγών πρέπει να ανήκουν ή να ρυθμίζονται από την κοινότητα ως σύνολο».

Μέχρι εδώ, τα πράγματα είναι ξεκάθαρα. Ωστόσο, όταν [πάνω από το 40% των Αμερικανών Millennials και Zoomers](#) λένε ότι έχουν θετική γνώμη για τον σοσιαλισμό ή όταν τα [δύο τρίτα των Βρετανών Millennials και Zoomers](#) λένε ότι θέλουν να ζήσουν σε μια σοσιαλιστική κοινωνία - έχουν όντως πραγματικά αυτό στο μυαλό τους; Θέλουν πραγματικά να ζήσουν σε ένα οικονομικό σύστημα τύπου Κούβας; Ή απλώς χρησιμοποιούν τη λέξη «σοσιαλισμός» όταν στην πραγματικότητα εννοούν κάτι άλλο;

Έχουν γίνει [πολλές έρευνες](#) τα τελευταία 7 ή 8 χρόνια που δείχνουν ότι ο σοσιαλισμός έχει γίνει ξανά δημοφιλής, ειδικά στους νέους και στους μεσήλικες. Αλλά αυτό που δεν μας λένε αυτές οι έρευνες είναι τι εννοούν οι άνθρωποι όταν λένε «σοσιαλισμός». Είναι άραγε η έννοια του σοσιαλισμού αυτή που είναι δημοφιλής ή απλώς η λέξη;

Κάποιοι πιστεύουν ότι είναι το τελευταίο. Για παράδειγμα, στην (κατά τα άλλα πολύ θετική) κριτική του για το βιβλίο μου [Σοσιαλισμός](#), ο δημοσιογράφος και συγγραφέας [James Bloodworth](#) υποστηρίζει:

«Η δυσκολία που αντιμετωπίζει ο Niemiets να ορίσει τον σοσιαλισμό είναι σε μεγάλο βαθμό αποτέλεσμα της χρήσης της λέξης τόσο ως συνώνυμο του κομμουνισμού όσο και ως μια ρητορική επιτήδευση, μια

ταμπέλα που σηματοδοτεί ότι κάποιος ενδιαφέρεται για αξιόλογους σκοπούς. [...] [H] παραλλαγή του σοσιαλισμού που έχει κερδίσει δημοτικότητα στη Βρετανία και τις Ηνωμένες Πολιτείες τον τελευταίο καιρό είναι πιθανότερα ένα αριστερό ρεύμα της σοσιαλδημοκρατίας. [...] Είναι η σοσιαλδημοκρατία που κερδίζει δημοτικότητα, όχι ο σοσιαλισμός».

Έχει δίκιο;

Η σύντομη απάντηση είναι ότι δεν ξέρουμε. Το νέο σοσιαλιστικό κίνημα – ο «[Millennial Σοσιαλισμός](#)», ο μετα-κορμπινισμός, ο κορμπινισμός της συνέχειας, ή όπως αλλιώς θέλετε πείτε το – είναι ένα πολύ συγκεχυμένο κίνημα, περισσότερο μια ατμόσφαιρα παρά μια οικονομική θεωρία ή μια πολιτική ατζέντα. Αυτό καθιστά δύσκολο το να ασχοληθείς μαζί του, ανεξάρτητα από το αν είσαι κριτικός ή φίλα προσκείμενος παρατηρητής.

Ωστόσο, τα νεο-σοσιαλιστικά κινήματα έχουν τα στελέχη τους, τους ηγέτες της σκέψης τους και τους αστέρες των μέσων ενημέρωσης, και είναι τουλάχιστον ξεκάθαρα ως προς το τι εννοούν με τον όρο «σοσιαλισμός». Είναι ιδιαίτερα ξεκάθαρα για το γεγονός ότι η ιδέα τους για τον σοσιαλισμό δεν έχει καμία σχέση με τη σοσιαλδημοκρατία και συχνά μάλιστα την ορίζουν ρητά σε αντίθεση με τη σοσιαλδημοκρατία.

Πάρτε για παράδειγμα τον Bhaskar Sunkara, ο οποίος, ως ιδρυτικός συντάκτης του δημοφιλούς σοσιαλιστικού περιοδικού Jacobin, πρόεδρος του προοδευτικού περιοδικού The Nation και πρώην αντιπρόεδρος των Δημοκρατικών Σοσιαλιστών της Αμερικής (DSA), μπορεί εύλογα να θεωρηθεί ένας από τους ηγέτες σκέψης του κινήματος. Στο βιβλίο του [The Socialist Manifesto](#), υποστηρίζει:

«Είναι αδύνατο να επιτευχθούν κάποιοι συγκεκριμένοι σοσιαλιστικοί στόχοι μέσα στον καπιταλισμό. Όπως έχουμε δει στην ιστορία της σοσιαλδημοκρατίας, τυχόν τέτοια επιτεύγματα θα είναι ευάλωτα [...]

[O]σοσιαλδημοκρατικός συμβιβασμός είναι εγγενώς ασταθής, και επομένως πρέπει να βρούμε έναν τρόπο να προχωρήσουμε αντί να υποχωρήσουμε μπροστά σε αυτή την αστάθεια. [...] [H] διαδρομή προς έναν πιο ριζοσπαστικό σοσιαλισμό θα προέλθει από την κρίση της σοσιαλδημοκρατίας [...] [O] δρόμος προς τον [δημοκρατικό σοσιαλισμό] διατρέχει [τη σοσιαλδημοκρατία της ταξικής πάλης]».

Δεν μας λέει λεπτομερώς πώς θα λειτουργούσε η εκδοχή του για τον «δημοκρατικό σοσιαλισμό», αλλά αναφέρει [αρκετά βασικά χαρακτηριστικά](#) του, όπως η συλλογική ιδιοκτησία των επιχειρήσεων, η κατάργηση της μισθωτής εργασίας και η κατάργηση των κεφαλαιαγορών. Πράγμα που μας γυρίζει πίσω στον λεξικογραφικό ορισμό του σοσιαλισμού.

Σε ένα άρθρο με τίτλο «[Ο δημοκρατικός σοσιαλισμός δεν είναι σοσιαλδημοκρατία](#)», ο καθηγητής κοινωνιολογίας και συνεργάτης του Jacobin Michael McCarthy εξηγεί επίσης:

«Οι σκανδιναβικές χώρες [...] είναι σοσιαλδημοκρατίες. [...] Ο καπιταλιστικός έλεγχος παραμένει στη μεγάλη πλειονότητα των χώρων εργασίας. Στις σοσιαλδημοκρατίες, η δημόσια ιδιοκτησία των κύριων παραγωγικών περιουσιακών στοιχείων είναι περιορισμένη [...] [Το νορβηγικό κράτος εξακολουθεί να αφήνει μια σημαντική πλειοψηφία των εργαζομένων να εργάζονται σε καπιταλιστικές επιχειρήσεις για την επιβίωσή τους.

Ο δημοκρατικός σοσιαλισμός, από την άλλη πλευρά, θα πρέπει να περιλαμβάνει δημόσια ιδιοκτησία στη **συντριπτική πλειονότητα** των παραγωγικών αγαθών της κοινωνίας».

Εναντίον, για το Jacobin, το βασικό χαρακτηριστικό του σοσιαλισμού είναι η δημόσια ιδιοκτησία των μέσων παραγωγής. Που είναι και ο ορισμός του σοσιαλισμού στο λεξικό.

Ή πάρτε για παράδειγμα τον Nathan Robinson, τον αρχισυντάκτη του σοσιαλιστικού περιοδικού Current Affairs και πρώην δημοσιογράφο του Guardian. Στο βιβλίο του [Why You Should Be a Socialist](#), υποστηρίζει επίσης:

«Υπάρχει μια βασική διάκριση που μπορούμε να κάνουμε [...] μεταξύ του σοσιαλισμού και της σοσιαλδημοκρατίας. Ο σοσιαλιστής είναι ουτοπιστής. [...] Είναι βασικά ανικανοποίητος από την ιδέα ότι η υψηλότερη ανθρώπινη φιλοδοξία είναι απλώς να μετατραπούν οι Ηνωμένες Πολιτείες στη Σκανδιναβία του περίπου 2019. [...] Αυτό δεν είναι το όνειρο. [...] Το όνειρο είναι να δούμε [...] μια αλλαγή στη δομή του ποιος κατέχει το κεφάλαιο».

Και πάλι, αυτή η τελευταία πρόταση είναι απλώς μια ανασυσκευασμένη εκδοχή του λεξικολογικού ορισμού του σοσιαλισμού.

Ίσως η πιο αναπάντεχη πλατφόρμα του Millennial σοσιαλισμού είναι το περιοδικό μόδας Teen Vogue, το οποίο δημοσιεύει τακτικά άρθρα με τίτλους όπως «Ποιος είναι ο Καρλ Μαρξ: Γνωρίστε τον αντικαπιταλιστή στοχαστή» ή «Ρόζα Λούξεμπουργκ: Ποια ήταν αυτή η επαναστάτρια σοσιαλίστρια και συγγραφέας;». Σε ένα άρθρο με τίτλο «[Τι είναι ο Δημοκρατικός Σοσιαλισμός και γιατί είναι τόσο δημοφιλής](#);», ο Samuel Arnold, καθηγητής πολιτικής θεωρίας, εξηγεί:

«Μια [...] λανθασμένη αντίληψη του δημοκρατικού σοσιαλισμού συγχέει τον σοσιαλισμό με τη σοσιαλδημοκρατία. Λέει ότι χώρες όπως η Δανία

και η Σουηδία, που φορολογούν βαριά τους πολίτες και ξοδεύουν γενναιόδωρα σε κοινωνικά προγράμματα [...], είναι σοσιαλιστικές. [...] Αλλά ο σοσιαλισμός δεν έχει να κάνει με τη φορολογία ή τις κοινωνικές δαπάνες, αλλά με το ποιος ελέγχει τα μέσα παραγωγής».

Που είναι, φυσικά, και πάλι ο λεξικολογικός ορισμός του σοσιαλισμού.

Λιγότερο αναπάντεχα, η μαρξίστρια-λενινίστρια οικονομολόγος Γκρέις Μπλέικλι, πρώην οικονομική σχολιάστρια του New Statesman's και τώρα στο σοσιαλιστικό περιοδικό Tribune, [λέει](#):

«Σήμερα, η ριζοσπαστική αριστερά στο Ηνωμένο Βασίλειο, τις ΗΠΑ και τη Γαλλία δεν ζητά σοσιαλδημοκρατία αλλά δημοκρατικό σοσιαλισμό. Για μένα, το πρώτο σημαίνει φορολογία και ρύθμιση της ιδιωτικής επιχειρηματικότητας, ενώ το δεύτερο σημαίνει τη δημοκρατική ιδιοκτησία των περισσότερων μεγάλων εταιρειών και χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων».

Μερικές φορές, οι άνθρωποι διστάζουν κάπως να εκφράσουν ανοιχτά τις αληθινές πολιτικές τους πεποιθήσεις. Οι Millennial Σοσιαλιστές, προς τιμή τους, είναι αξιέπαινα ανοιχτοί ως προς τις δικές τους πεποιθήσεις. Δεν είναι σοσιαλδημοκράτες και δεν προσποιούνται πως είναι. Είναι σοσιαλιστές με την παλιομοδίτικη έννοια των λεξικών, και δεν προσποιούνται πως είναι κάτι άλλο.

Ομολογουμένως, αυτό δεν μας φέρνει πολύ πιο κοντά στο αρχικό μας ερώτημα: όταν μια σχετική πλειοψηφία - και σύμφωνα με ορισμένες έρευνες, ακόμη και η απόλυτη πλειοψηφία- των Millennials του Ηνωμένου Βασιλείου και των ΗΠΑ εκφράζει μια θετική άποψη για τον σοσιαλισμό - τι εννοούν με αυτό; Οι άνθρωποι που διαβάζουν σοσιαλιστικά περιοδικά ή σοσιαλιστικά βιβλία μπορεί να έχουν αρκετά ξεκάθαρη ιδέα για το τι σημαίνει «σοσιαλισμός» - αλλά πόσο αντιπροσωπευτικοί είναι αυτοί;

Η εικασία μου είναι: όχι πολύ. Το μετα-κορμπινικό σοσιαλιστικό κίνημα είναι, όπως υποστήριξα και παραπάνω, ένα πολύ μπερδεμένο κίνημα. Ο Millennial Σοσιαλισμός είναι, πρώτα και κύρια, μια μορφή χιπστερισμού και οι σοσιαλιστικές πεποιθήσεις είναι κατά κύριο λόγο δηλώσεις μόδας. Οι άνθρωποι αυτοαποκαλούνται «σοσιαλιστές» επειδή το να είσαι σοσιαλιστής θεωρείται cool και trendy. Αυτό δεν σημαίνει ότι όλοι διαβάζουν Jacobin, Current Affairs ή Tribune ή ότι παρακολουθούν σεμινάρια για τα μαρξιστικά οικονομικά.

Παρ' όλα αυτά - αν η φαινομενική δημοτικότητα του σοσιαλισμού ήταν απλώς το αποτέλεσμα μιας μεγάλης σημασιολογικής σύγχυσης, θα περίμενε κανείς ότι αυτή η σύγχυση θα ξεκαθαριζόταν με την πάροδο του χρόνου. Αν πολλοί άνθρωποι εγγράφηκαν σε ένα κίνημα, νομίζοντας ότι

αντιπροσωπεύει ένα πράγμα ενώ πραγματικά αντιπροσωπεύει κάτι άλλο, θα ήθελα να πιστεύω ότι τελικά θα το μάθαιναν. Οι παρεξηγήσεις αυτής της φύσης δεν είναι ασυνήθιστες σε καινούργια και όχι πλήρως διαμορφωμένα κινήματα, αλλά συνήθως δεν διαρκούν για πάντα.

Έτσι, εάν το σοσιαλιστικό κίνημα χωρίζεται τόσο μεταξύ πραγματικών σοσιαλιστών, όσο και μεταξύ σοσιαλδημοκρατών που απλώς θεωρούν εσφαλμένα τους εαυτούς τους σοσιαλιστές, γιατί αυτό δεν δημιουργεί μια εσωτερική σύγκρουση; Γιατί δεν βλέπουμε ποτέ κανένα απογοητευμένο σοσιαλδημοκράτη να ξεσπά λέγοντας «Θεωρούσα τον εαυτό μου σοσιαλιστή, υποθέτοντας ότι αυτό σήμαινε μια σοσιαλδημοκρατία σκανδιναβικού τύπου – αλλά μετά ανακάλυψα ότι οι άνθρωποι που θεωρούσα ως συντρόφους μου θέλουν στην πραγματικότητα κάτι εντελώς διαφορετικό και αποφάσισα ότι αυτό δεν είναι για μένα»; Κανένας millennial σοσιαλιστής δεν το είπε αυτό ποτέ.

Για να είμαι σαφής, πιστεύω ότι ο James Bloodworth έχει δίκιο. Πιστεύω ότι η λέξη σοσιαλισμός είναι πολύ πιο δημοφιλής από την πραγματική έννοια. Οι περισσότεροι πολιτικά δεσμευμένοι Millennials και Zoomers είναι αόριστα αριστεροί, αλλά δεν είναι πλήρως μαρξιστές. Αλλά από την άλλη, πιστεύω επίσης ότι οι πολιτικές ταμπέλες, τα σύμβολα και τα κινήματα μπορούν να δημιουργήσουν τη δική τους φυλετική ταυτότητα, η οποία μπορεί να είναι πιο σημαντική από το πραγματικό ιδεολογικό περιεχόμενο.

Ας υποθέσουμε ότι είστε ένας πρόσφατα πολιτικοποιημένος νεαρός αριστερός που φτάνει να ταυτιστεί με την ταμπέλα «σοσιαλιστής». Βλέπετε τον εαυτό σας ως μέρος ενός σοσιαλιστικού κινήματος, και αυτό γίνεται μέρος αυτού που είστε, ακόμα κι αν δεν σκέφτεστε πραγματικά πολύ τι σημαίνει ακριβώς αυτή η λέξη. Στη συνέχεια, με την πάροδο του χρόνου, ανακαλύπτετε ότι πολλοί από τους συντρόφους σας είναι πολύ πιο ριζοσπαστικοί από ό,τι νομίζατε. Έχετε κάποιες αμφιβολίες για κάποιες από τις θέσεις τους, αλλά νιώθετε ήδη σαν στο σπίτι σας σε αυτό το κίνημα. Έχετε ήδη κάνει μια συναισθηματική επένδυση.

Υπό αυτές τις συνθήκες, δεν πρόκειται να εγκαταλείψετε και να κόψετε τους δεσμούς σας με το κίνημα. Αντίθετα, θα προσαρμόσετε διακριτικά τις δικές σας θέσεις για να ταιριάξετε. Θα πείτε στον εαυτό σας ότι αυτό που εκείνοι εννοούν ως «σοσιαλισμός» είναι επίσης αυτό που εννοείτε κι εσείς. Ξεκινάτε αποκαλώντας τον εαυτό σας σοσιαλιστή και μετά, εκ των υστέρων, γίνεστε πραγματικά σοσιαλιστής. Μόλις ταυτιστείτε με τη μάρκα, μπορεί να αρχίσει να σας αρέσει και το προϊόν.

** Ο Kristian Niemietz είναι επικεφαλής πολιτικής οικονομίας στο Institute of Economic Affairs.*

** Το άρθρο δημοσιεύθηκε στα [αγγλικά](#) στις 5 Αυγούστου 2022 και παρουσιάζεται στα ελληνικά με την άδεια του [Institute of Economic Affairs](#) και τη συνεργασία του [ΚΕΦΪΜ - Μάρκος Δραγουμης](#).

ΣΟΣΙΑΛΙΣΜΟΣ

MILLENNIALS

ΣΟΣΙΑΛΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

Διαβάστε Περισσότερα

20.000 ευρώ θα κοστίζει το μικρό ηλεκτρικό Volkswagen

07/02/2025 • 00:00 • ΑΥΤΟΚΙΝΗΤΟ • Νίκος Λουπάκης

Liberal

2025 Πνευματικά Δικαιώματα Φιλελεύθερος Τύπος Μον. Α.Ε.
Ταυτότητα • Όροι Χρήσης • Αποποίηση Ευθύνης • Επικοινωνία •
Πολιτική Απορρήτου

M.H.T.: 242034